

Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Ścieżki Edukacyjne Polaków za Granicą* Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu Ciechocinek, 27-28 kwietnia 2017 r.

W dniach 27-28 kwietnia 2017 r. odbyła się w Ciechocinku Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Ścieżki Edukacyjne Polaków za Granicą* zorganizowana przez Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu Wydział Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu, Katedrę Socjologii Edukacji i Pedagogiki Społecznej we współpracy z Zakładem Edukacji Międzykulturowej, Wydziałem Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytetem w Białymstoku Zakład Pedagogiki Ogólnej i Metodologii Badań oraz Zakładem Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej, Wydziałem Etnologii i Nauk o Edukacji w Cieszynie, Uniwersytetem Śląskim w Katowicach, Katedrą Pedagogiki Społecznej, Wydziałem Pedagogicznym, Akademią Ignatianum w Krakowie, Wydziałem Edukacji, Językoznawstwa i Wzornictwa, Akademią Technologiczną w Rezekne (Łotwa), Wydziałem Pedagogicznym Uniwersytetu im. Borysa Grinczenki w Kijowie (Ukraina), Stowarzyszeniem Wspierania Edukacji Międzykulturowej. Konferencja została objęta patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN.

Problematyką konferencji były losy Polaków na obczyźnie, ze szczególnym uwzględnieniem aspektu wielokulturowości. Obecnie „(...) można mówić o szerokim wachlarzu przestrzeni wielokulturowej, zróżnicowania kulturowego, jako zjawisku powszechnym, co jest wynikiem nasilających się procesów przemieszczania, migracji, uchodźstwa, łączenia rodzin, peregrynacji motywowanych poznawczo, edukacyjnie, kulturowo, naturalnej ciekawości innych kultur, otwarcia granic itp. Te procesy i zjawiska nałożyły się na problem klasycznego rozumienia wielokulturowości (wymiar etniczności, styku, pogranicza, zetknięcia, kontaktu bezpośredniego i pośredniego, bycia na określonej przestrzeni, zajmowania pewnego obszaru geograficznego itp.). W związku z powyższym termin ten związany jest z takimi pojęciami, jak: wielorasowość, dwukulturowość, dwujęzyczność¹.

---

¹ J. Nikitorowicz, *Edukacja ustawiczna na rzecz wielokulturowości – doświadczenia i propozycje polskie*, [w:] T. Lewowicki, F. Szłosek (red.), *Kształcenie ustawiczne do wielokulturowości*, Akademia Pedagogiki Specjalnej, Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy,

Inspiracją do podjęcia tematu konferencji był upływający w bieżącym roku okres 25 lat od czasu rozpoczęcia przez polską mniejszość narodową odbudowy polskiego szkolnictwa na Wschodzie i zaangażowania Polski w ten proces. Przeprowadzone przez Marię Martę Urlińską i Katarzynę Jurzystą badania wykazują, że „(...) Polacy nie wykorzystują wszystkich możliwości, które istnieją na Łotwie. Szkoda tylko, by szansa zdobyta przez lata pracy życzliwych i pełnych zaangażowania osób była zmarnowana (...). Oświata polskojęzyczna na Łotwie, na tym etapie, nie powinna już być improwizacją, wynikającą z braku jednolitego działania instytucjonalnego i jego programu ze strony polskiej, oraz zmaganiem się z trudnościami stawianymi przez różne szczeble administracji łotewskiej”².

Organizatorzy wyznaczyli następujące tematy do dyskusji:

1. *Świat polski – świat codzienny – perspektywa Polaków za granicą.*
2. *Międzypokoleniowa transmisja kultury polskiej.*
3. *Polacy u Innych i wobec Innych.*
4. *Co znaczy być Polakiem i równocześnie Obywatelem kraju zamieszkania?*
5. *Wsparcie Macierzy – pomoc oczekiwana przez Polaków i otrzymywana z kraju.*
6. *Perspektywa formalno-prawno-ekonomiczna – oficjalne prawo a codzienna biurokracja.*
7. *Dylematy tożsamości pogranicza – integracja czy izolacja?*
8. *Formalne, pozaformalne i nieformalne obszary działań edukacyjnych.*
9. *Lokalność. Globalność. Glokalność. Potencjał i siły środowisk polskich.*
10. *Uwarunkowania, specyfika i istota funkcjonowania szkół polskich na obczyźnie.*

Udział 80 prelegentów – pedagogów, socjologów, psychologów, a także praktyków – dyrektorów szkół, nauczycieli, przedstawicieli nadzoru pedagogicznego oraz samorządu terytorialnego – pozwolił na wieloaspektowe zaprezentowanie podjętej na konferencji problematyki. Także międzynarodowy wymiar konferencji – dzięki uczestnictwu prelegentów z Białorusi, Czech, Litwy, Łotwy, Niemiec, Polski, Wielkiej Brytanii i Ukrainy – umożliwił wzbogacenie wiedzy w tym zakresie oraz wymianę doświadczeń. Wielu prelegentów – praktyków prezentowało uzyskane osiągnięcia, jednakże przedstawiało także napotykanne problemy, z jakimi borykają się na co dzień. Warto jednak zauważyć, że każdy z nich prezentował silną postawę zdeterminowaną na osiągnięcie wyznaczonego celu. „Świadomość trudności, konieczność ciągłych zmagania ze złożonością sytuacji społecznych, z uprze-

---

Wyższa Szkoła Pedagogiczna Związku Nauczycielstwa Polskiego, Akademia Podlaska, Warszawa - Radom 2009, s. 120.

² M.M. Urlińska, K. Jurzysta, *Pomiędzy nadzieją a (nie)spełnieniem. Rola polskiego nauczyciela na Łotwie*, Wyd. Nauk. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2016, s. 352.

dzeniami, postawami zachowawczymi nie powinny zniechęcać, lecz przeciwnie – mobilizować do działań”³.

W dniu 26 kwietnia 2017 r., tj. dzień przed oficjalnym rozpoczęciem konferencji, odbyło się Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia Wspierania Edukacji Międzykulturowej oraz zebranie Zespołu Pedagogiki Kultury i Edukacji Międzykulturowej KNP PAN.

W pierwszym dniu konferencji, tj. 27 kwietnia 2017 r. oficjalnego otwarcia dokonali: Rektor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK, Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Prezydent Torunia oraz Przewodniczący Komitetu Programowego Konferencji.

W pierwszej części konferencji odbyła się sesja plenarna, której moderatorami byli: prof. zw. dr hab. Władysław Szulakiewicz oraz prof. zw. dr hab. Zenon Jasiński. W trakcie sesji referaty wygłosiło sześciu prelegentów: prof. zw. dr hab. Tadeusz Lewowicki, który wprowadził w problematykę konferencji, prof. zw. dr hab. Jerzy Nikitorowicz, który wygłosił referat: *Wielość kultur w jednym człowieku – wartość i dylemat tożsamościowy*. Kolejnymi referentami byli: prof. dr hab. Ludmyła Khoruzha – *Modern pedagogical science in the Republic of Poland in the Ukrainian researchers reception*, prof. UwB, dr hab. Dorota Misiejuk – *Tożsamość pogranicza. Między tradycją a wyzwaniem nowoczesności*, dr Elżbieta Mach – *Między swojskością a obcością – współczesne wyzwania edukacyjne w obliczu migrującej i mobilnej Europy*, prof. UMK dr hab. Maria M. Urlińska – *Między nadzieją (nie)spełnieniem – dylematy roli nauczyciela delegowanego do pracy w szkołach polskich na Obczyźnie*.

Następnie odbyły się dwa rozdzielone sesją plakatową – panele dyskusyjne:

- *Głos Macierzy – podmioty wspierające Polaków za granicą o swojej misji i roli* (Moderatorzy: prof. UMK dr hab. Piotr Petrykowski, prof. dr hab. Ewa Ogrodzka-Mazur).
- *Głos Polaków i Polonii – oczekiwana a oferowana pomoc i wsparcie* (Moderatorzy: prof. dr hab. Dorota Praszałowicz, dr Łukasz Kwadrans).

Ponadto, uczestnicy konferencji wygłosili swoje wystąpienia w następujących czterech sekcjach:

- *Dylematy tożsamości pogranicza – integracja czy izolacja?* (Moderatorzy: prof. SGGW dr hab. Krystyna Błęszyńska, prof. WSB dr hab. Tomasz Biernat).
- *Doświadczenia edukacyjne Polaków na emigracji* (Moderatorzy: dr hab. Anna Szafrńska-Gajdzica, prof. UMK dr hab. Anna Solarczyk-Szwec).

³ T. Lewowicki, *Wielokulturowość i edukacja – zagadnienia ogólne, ujęcia porównawcze*, [w:] T. Lewowicki, F. Szlosek (red.)..., s. 31.

- *Formalne, pozaformalne i nieformalne obszary działań edukacyjnych* (Moderatorzy: prof. OSW dr hab. Danuta Wajsprych, prof. UwB dr hab. Mirosław Sobecki).
- *Co znaczy być Polakiem i równocześnie Obywatelem kraju zamieszkania?* (Moderatorzy: prof. UwB dr hab. Dorota Misiejuk, prof. UMCS dr hab. Mariusz Korczyński).

W drugim dniu konferencji – 28 kwietnia br. – prelegenci kontynuowali wystąpienia w sekcjach:

- *Głos Polaków i Polonii – oczekiwana a oferowana pomoc i wsparcie* (Moderatorzy: prof. UMK dr hab. Piotr Krakowiak, prof. UOE dr hab. Alina Szczurek-Boruta).
- *Uwarunkowania i specyfika funkcjonowania szkół polskich na obczyźnie* (Moderatorzy: prof. UO dr hab. Edward Nycz, prof. UR dr hab. Ireneusz Kawecki).
- *Potencjał i siły środowisk polskich na obczyźnie* (Moderatorzy: prof. dr hab. Ludmila Khoruzha, s. prof. IGN dr hab. Anna Walulik).

Problematyka zaproponowana przez organizatorów spotkała się z zainteresowaniem uczestników konferencji, którzy wymieniali poglądy i doświadczenia zarówno w trakcie dyskusji panelowych, jak i w kuluarach. Elementem łączącym wymianę myśli był pogląd, że „(...) najistotniejsze jest to, aby władza tworzyła warunki dla szczęśliwego życia ludzi. Taki pogląd wydaje się bardzo słuszny, ponieważ dotyczy spraw prostych, dla wszystkich zrozumiałych. W praktyce dotyczy to demokracji (nie tylko rządy większości, ale i zabezpieczenia praw mniejszości), państwa prawa i poszanowania praw człowieka”⁴.

Podsumowując konferencję podkreślono znaczenie udziału przedstawicieli ośrodków zagranicznych, co umożliwiło poszerzenie wiedzy na podjęty w trakcie konferencji temat. Ponadto, zwrócono uwagę na interdyscyplinarny charakter prezentowanych badań, który pozwolił przedstawić złożoność podjętej na konferencji problematyki. Także wielość zastosowanych metod ukazała drogi edukacyjne Polaków za granicą w sposób pogłębiony.

Wynika to z faktu, że „Edukacja rozumiana jest dziś jako ogół wpływów (czynności, warunków i procesów), które sprzyjają rozwojowi jednostek i społeczności przez całe życie. Drugą jej stroną jest uczenie się/kształcenie rozumiane

---

⁴ St. Kaczor, *Człowiek – pracownik – rynek europejski*, [w:] R. Gerlach (red.), *Praca człowieka w XXI wieku. Konteksty – wyzwania – zagrożenia*, Wyd. Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2008, s. 30.

totalnie, czyli całościowo i z wszelkich dostępnych źródeł i doświadczeń biograficznych”⁵.

Joanna Michalak-Dawidziuk

Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie

Bibliografia

- Kaczor S., *Człowiek – pracownik - rynek europejski*, [w:] R. Gerlach (red.), *Praca człowieka w XXI wieku. Konteksty-wyzwania - zagrożenia*, Wyd. Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2008.
- Kwieciński Z., *Wystąpienie na otwarciu VII Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego w Toruniu*, [w:] M.M. Urlińska, A. Uniewska, J. Horowski (red. nauk.), *Teoria a praktyka edukacyjna*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2012.
- Lewowicki T., *Wielokulturowość i edukacja – zagadnienia ogólne, ujęcia porównawcze*, [w:] T. Lewowicki, F. Szlosek (red.), *Kształcenie ustawiczne do wielokulturowości*, Akademia Pedagogiki Specjalnej, Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Wyższa Szkoła Pedagogiczna Związku Nauczycielstwa Polskiego, Akademia Podlaska, Warszawa - Radom 2009.
- Nikitorowicz J., *Edukacja ustawiczna na rzecz wielokulturowości – doświadczenia i propozycje polskie*, [w:] T. Lewowicki, F. Szlosek (red.), *Kształcenie ustawiczne do wielokulturowości*, Akademia Pedagogiki Specjalnej, Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Wyższa Szkoła Pedagogiczna Związku Nauczycielstwa Polskiego, Akademia Podlaska, Warszawa - Radom 2009.
- Urlińska M.M., Jurzysta K., *Pomiędzy nadzieją a (nie)spełnieniem. Rola polskiego nauczyciela na Łotwie*, Wyd. Nauk. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2016.

---

⁵ Z. Kwieciński, *Wystąpienie na otwarciu VII Ogólnopolskiego Zjazdu Pedagogicznego w Toruniu*, [w:] M.M. Urlińska, A. Uniewska, J. Horowski (red. nauk.), *Teoria a praktyka edukacyjna*, Wyd. Adam Marszałek, Toruń 2012, s. 27.